

Fitxa tècnica

Guió Xavier Montanyà, Carles Serrat **Fotografia** Ricardo Íscar **Música** Pablo Cepeda, Jorge Porter-Pidgins **Interpretació** Documental **Durada** 100 min **Gènere** Documental històric **Llengües** Català

Sinopsi

La pel·lícula aborda la colonització espanyola a Guinea Equatorial i la seva herència política, religiosa i cultural, que aflora després de la independència, el 12 d'octubre de 1969, des dels temps sagnants de la dictadura de Francisco Macías, fins a l'actual règim del seu nebot, Teodoro Obiang. (fotogramas.es)

Crítica

L'empremta africana del nacionalcatolicisme

El periodista Xavier Montanyà retrata en la seva última pel·lícula documental la influència del franquisme a Guinea Equatorial

El documental **Memòria negra** ens embarca en un viatge, de vegades al·lucinant i surrealista, a l'essència del colonialisme franquista a Guinea Equatorial. «El que més m'ha interessat és veure el franquisme en estat pur», afirma Montanyà durant l'entrevista que va mantenir amb DIAGONAL. «Així com a l'Estat espanyol van fer el que van fer, i no és que estiguessin molt tallats o inhibits, a Guinea és com ells volien forjar la seva utopia, intenten fer el paradís somiat», explica. Utopia franquista que es plasma en les imatges d'arxiu que nodreixen el documental. «Vam localitzar uns documentals del NO-DO que van ser una mina. Hi ha coses filmades a Guinea i, tant la manera de filmar, com el concepte, com la veu en off, expliquen tot el que era el colonialisme espanyol de l'època: la ideologia, la imatge, la posada en escena i el concepte que tenien sobre els africans». «És molt impressionant veure desfilades de nens falangistes a l'Àfrica. L'escriptor guineà exiliat Donato Ndongo explica que quan era petit anava a l'escola en plena Àfrica tropical i una de les coses que li deien al principi de la classe era: 'Som espanyols per la gràcia de Déu perquè hem rebut la gràcia de néixer a Espanya'. Més esperpents: «He trobat coses molt curioses, com curses de braus amb toreros negres i desfilades de setmana santa. Els colons blancs que eren a Guinea van adaptar algunes cançons falangistes a l'ambient en què vivien com aquella cançó de Montañas nevadas... que van canviar per Boscos tropicals...» A més de «monuments a José Antonio Primo de Rivera, als caiguts per Déu i per Espanya, la qual cosa és al·lucinant». La manipulació de l'onomàstica és un altre dels trets clàssics del colonialisme: «Van canviar el nom d'algunes poblacions», narra Montanyà. «Un poble que es deia Bimvili va passar a dir-se Valladolid de Guindiles, un altre anomenat Niefang va ser substituït per Sevilla de Niefang».

«Té una part folklòrica i una mica absurda, però és molt fort», afegeix. Gran part de l'ambient es reflecteix en una frase d'un dels protagonistes: «Nosaltres érem nens bons que estàvem consagrats al cabdill salvador d'Espanya». I és que «tota Guinea Equatorial era com un feu de Carrero Blanco, del sector del franquisme més integrista que tenia autèntics deliris imperials. Intentaven seguir l'esperit, quin ridícul!, d'Isabel la Catòlica», exclama Montanyà.

«El més sorprenent és veure com s'implanta l'Església, el nacionalcatolicisme, la Falange, el sistema polític franquista i la seva ideologia, i les conseqüències que genera: és una catàstrofe. Potser necessiten dues o tres generacions per recuperar-se. Han pogut transmetre la seva història oralment i familiarment, però han perdut molt perquè és un procés d'amputació cultural», afirma el periodista català. «Com que importants jerarques franquistes i empresaris al seu voltant tenien interessos econòmics allà, tot això va ser silenciats».

«El treball d'arxiu no ha estat tan complicat com la investigació periodística i històrica», afirma Montanyà, que ha tingut tota mena d'impediments i traves per a l'accés als arxius oficials. I és que, durant la transició, «Guinea es va convertir en matèria reservada». «Si la transició va fer pactes de silenci sobre algunes coses», reflexiona, «el cas de Guinea va quedar enterrat sota tones de silenci». A més, «hi ha moltes dificultats per trobar matèria primera per investigar; les fonts orals s'estan morint, quan no van ser assassinades en el seu moment», afegeix. El documental deixa un espai final per analitzar i retratar la història de Guinea després de la independència i la influència del pòsit franquista.

«Els ha anat molt bé que se sàpiga molt poc sobre les relacions entre Espanya i Guinea». Montanyà afirma que «actualment és insultant per al poble guineà i per a la idea de democràcia que Espanya segueixi tenint relacions amb Guinea Equatorial perquè el govern de Teodoro Obiang és una dictadura denunciada per Amnistia Internacional». A més, «qualsevol acostament a aquest individu li dona més garantia legal i internacional», afegeix el periodista. «Entre el 2000 i el 2005 Guinea Equatorial quadruplica la producció de petroli i de gas i l'esperança de vida baixa de 49 a 43 anys».

ELS TESTIMONIS DE LA 'MEMÒRIA NEGRA'

El documental, les escenes africanes del qual han estat rodades al veí Camerun pel fet que el govern equatoguineà va negar l'autorització a l'equip de rodatge, compta amb una vintena d'entrevistes. Entre elles destaquen els testimonis de prominents colons espanyols com el missioner claretià Eduardo Canals o l'antic cap de la Guàrdia Civil a Guinea, Luís Báguena. A més dels relats d'exiliats equatoguineans, com l'escriptor Donato Ndongo entre d'altres, així com la lluitadora independentista camerunesa Marta Moumié. També són entrevistats importants dirigents franquistes com Manuel Fraga, ministre d'Informació i Turisme entre el 1962 i el 1969. Xavier Montanyà explica que «hi ha sobretot molta memòria oral de la gent que surt entrevistada que ha anat aportant peces del puzzle. En un tema del qual no s'ha parlat mai o que se n'ha parlat poquíssim, aconseguir que la gent, que ha patit violència, crims i morts, parli en públic és difícil; per a ells és un pas important». I afegeix: «Per contra és interessant que per a Fraga i companyia, encara que no se n'hagi parlat i no hi hagi hagut anàlisi sobre el tema, no els ha costat gens parlar. Altres s'hi neguen: Herrero de Miñón no ha volgut parlar tot i que en sap molt». Un dels personatges clau de la narració, l'advocat Antonio García Trevijano, dona per conclosa abruptament l'entrevista que mantenia amb Montanyà per al documental molest amb les preguntes crítiques.

Per Luis Marco | 10/10/2008 | Àfrica - Fonts: Diari Diagonal – rebellion.org